

A „KIS BALÁZS”, AKI PÉTER VOLT

Makai Péter emlékére

Vásárhely hamar elszármazott, kissé elfelejtett művészfia, Makai Péter díszlet- és jelmeztervező, rendező, huszonöt éve, 59 éves korában távozott. Az Erkel-díjas, Oláh Gusztáv-plakettes, Erdemes Művész, a modern magyar színpadkép, a nemzeti szcenika egyik megteremtője.

József Attila – akinek Etus nővére és annak gyermekei jelentették a családot, hiszen egyedül az ő körükben tudott derűs lenni, föloldódni – végtelen szeretettel, játékosan kedves hexameterrel köszöntötte Pétert, üdvözölte „pocka” unokaöccsét.

„Úgy ugrottál gyorsan a napra közénk, Fiú téged,
mint te a lágy levegőt, kívánt édesanyád.

Attila bácsi”

Jellemző családserzetetere, hogy már a gyermek születése előtt megírta neki az *Altatót* (mint, ahogy korábban nővérének, Zsuzsának a *Betlehemi királyokat*), s mivel ő Bálint vagy Áron, de leginkább a Balázs nevet ajánlotta a szülőknek, így lett a halhatatlan vers „hőse” Balázs. A Péter név édesanyja gyermekkori, öcsödi emlékeiből került elő. Akkoriban ugyanis a 12 apostol neve kötelező tudnivaló volt, s ezt egy mondóka segítette rögzíteni, amit kórusban mondtak az iskolában: „Első vala Péter, kit követett András...” Az apának azonnal megtetszett a Péter keresztnév, s ennél maradtak.

Akárcsak nagybátyjának, Péternek is hányatott, nehéz gyermekkor jutott. 1937. február 16-án meghalt Makai Ödön, a fiú öt éves korában elvesztette édesapját. A nehéz sorsra jutott, súlyos gondokkal küzdő család először a balatonszárszói panzióba menekült, 1938 végén költöztek Pestre. Itt, alighogy befejezte a negyedik osztályt, rájuk tört a háború. 1944 végétől, az állandó bombázás idején a család pincében élt, a kisfiú mindennapi súlyos élményeit rajzban próbálta feldolgozni, sok jelenetet megörökített.

1945-ben rövid időre viszontlátta szülővárosát: ugyanis a háború befejeztével – ahogy Etus néni 1994. június 4-i levelében írta – „Az első vonat indulásával Jolán levitte a gyerekeket Hódmezővásárhelyre, ahol... még aznap, segítségül, a két gyerek el lett helyezve a Cseresnyés Kollégiumban.” (Itt a fiúk csak néhány hónapot töltöttek. Zsuzsa nővérük – közvetett bizonyíték szerint – tovább maradt, másfél évig a Bethlen Gábor Gimnáziumban tanult. Édesanyjuk csak egy hónapot, 1945 áprilisát töltötte gyermekei mellett, mivel a neki kiutalt túl nagy lakás bérét nem tudta fizetni.)

A fiúk Vásárhelyről újra Budapestre, majd a Siess, Adj, Segíts mozgalom keretében Párisba kerültek francia-magyar családokhoz 1946 őszéig, amikor Péter megkezdte gimnáziumi tanulmányait. Jellemző pillanatkép, hogy az önmagát legszívesebben rajzban kifejező Péter egyik munkája már Párisban megjelent egy ottani folyóirat címlapján. Zenei fogékonysága is igen korán jelentkezett. Édesanyja emlékezete szerint tizenkét éves korában, kottát sem ismerve, hallás után elzongorázott egy Mozart szonátát.

Balatonszárszó – Budapest – Vásárhely – Páris – újra Budapest. A színes fantáziájú, gazdaglelkű fiú agyába, lelkébe tán örökre beleívódott a gyermekkori hajszoltság – talán ezért is menekült a színek, formák mesevilágába.

Makai Péter 1950-ben érettségizett a budapesti II. Rákóczi Ferenc Gimnáziumban. 1952-ben, a Képzőművészeti Főiskolára felvételizett. Nem sikerült bejutnia, azzal az indokkal maradt ki, hogy „túlságosan rutinosan rajzol”! Ezután a Színház- és Filmművészeti Főiskolára jelentkezett, ahová azonnal felvették. Dramaturgiát, díszlet- jelmeztervezést tanult, de elvégezte a rendezői szakot is. A kor szokása szerint 1954-ben egyetemistaként rövid katonai szolgálatot teljesített.

1957-ben, elvégezve a főiskolát az Operaház segédrendezőként alkalmazta. Három éves Nemzeti Színházi gyakorlat után, 1964-től újra, s innen már végig az Operaházban dolgozott mint rendező-tervező. Richard Strauss műve, az *Ariadnae Naxos szigetén* volt az első olyan munkája 1967-ben, melyet a scenikai kiállításon kívül rendezett is. 1989-től vezető tervezője a dalszínháznak. Rendezett, tervezett nemcsak Pesten, de vidéki városokban, Szegeden, Debrecenben és másutt, ezenkívül tanított – ahová annakidején nem vették föl – a Képzőművészeti Főiskolán. Több, mint kétszáz operát, operettet állított színpadra, vendégrendezőként Európa több dalszínházába is meghívták. Emlékezetes siker volt az általa színpadra állított *Falstaff*, *Várásfüvola*, *Mahagonny*, *Parsifal*, a *Szöktetés a szerjából*, a *Porgy és Bess*, a *Don Giovanni*, vagy az olyan klasszikus daljátékok, mint a *Cigánybáró*, *János vitéz*, *Charly néneje*. Díszleteivel szerepelt például Hollandiában, Brazíliában. Egyes műveiből kiállítást is rendeztek itthon, de külföldön is.

Az alkotás, a művészet büvöletében „felelősséggel, nagy odaadással, fáradhatatlanul végezte munkáját betegen is, egészen halála napjáig.” Az utolsó időben eljöttek édesanyjával Vásárhelyre, kimentek édesapja sírjához, végigjárták az ismerős utcákat, egykori otthonaik helyét, lefényképezve azokat, búcsúzóul.

□ Kőszegfalvi Ferenc

MAKAI PÉTER

DÍSZLET- ÉS JELMEZTERVEZŐ, RENDEZŐ

(1932. december 4. – 1991. november 7.)

